

Kolegium Rozwodowe

Kategorie: Instytucje

Po włączeniu [Kolegium Rabinackiego](#) (vide) do Wydziałów Ewidencji Ludności (vide) i wprowadzeniu zasad udzielania ślubów (vide Śluby w getcie) podjęto również próbę uporządkowania procedury rozwodowej. Podobnie jak w przypadku ślubów, rozwody miały być przeprowadzane jedynie przez rabinów należących do Kolegium Rabinackiego. Administracja żydowska dążyła do objęcia rozwodów obowiązkową rejestracją w Urzędzie Stanu Cywilnego (vide). Planowane zmiany spotkały się ze sprzeciwem rabinów, przekazany w piśmie z 31 października 1941 r., w którym podkreślono: „1. Jedną z zasad kardynalnych religii żydowskiej jest, że każdy rozwód musi się odbyć za dobrowolną zgodą obydwóch stron, a nie pod jakimkolwiek przymusem, przeto Rabinat nie może wyrazić swojej zgody, ażeby władze sądowe wydały wyrok o rozwodzie. 2. Rabinat nie może wyrazić zgody na zmianę prerogatyw Rabinatu ustalonych przez dotychczasowe prawo małżeńskie z 1836 roku, niezmienione w tej części przez ustawodawstwo ostatnich lat” [1](#).

Ustępstwem Rabinatu miało być jedynie zobowiązanie do powiadamiania o zamiarze udzielenia rozwodu władz sądowych, które powinny w ciągu pięciu dni przesłać opinię, czy nie zachodzą przeszkody urzędowe do jego przeprowadzenia. Takie rozwiązanie nie zadowalało jednak [Henryka Neftalina](#) (vide), kierownika Urzędu Stanu Cywilnego. Pierwszą zmianą idącą w kierunku zmiany procedury było wprowadzenie na posiedzenia w sprawach rozwodowych oprócz rabinów urzędnika. Był to adwokat Albert Merelender (vide). Rabin udzielał rozwodu religijnego, a na podstawie powstałej dokumentacji, w tym obowiązkowo prowadzonych protokołów, dokonywano odpowiednich zapisów urzędowych. W taki sposób przeprowadzano rozwody w listopadzie i grudniu 1940 r. Kolejnym krokiem stało się powołanie 7 stycznia 1941 r. przy Urzędzie Stanu Cywilnego Kolegium Rozwodowego (Scheidungskollegium). Data ta jest podana w opracowanym do Encyklopedii getta (vide) biogramie Henryka Neftalina (pojawia się tam nazwa Referat Rozwodowy, której nigdzie nie stosowano). W

skład Kolegium wchodził dwaj lub trzej ławnicy rabini (najczęściej byli to Mojżesz Weiss, Abram Sylman i Salomon Jakubowicz), prawnik, tj. w większości przypadków Albert Merelender i okazjonalnie Henryk Neftalin, oraz sekretarz (w dokumentach pojawia się z reguły nazwisko Chil Dąb). Na rozprawy przed Kolegium strony mogły się stawiać z obrońcami. Po zakończeniu procedury przed Kolegium i udzieleniu rozvodu przez rabinów wysyłano protokół do Sądu (vide), który wydawał wyrok potwierdzający rozwód.

Kolegium działało przy Urzędzie Stanu Cywilnego, w związku z czym jego pierwszą siedzibą był lokal przy ul. Miodowej 4/6, a od 26 października 1941 r. wraz z innymi biurami Wydziałów Ewidencji Ludności urzędowało przy pl. Kościelnym 4.

Pierwsze zachowane akta, sprawy rozwodowej Dawida Herszberga i Mindli Erlich, noszą numer 2/41 i zostały wniesione do Kolegium 4 lutego 1941 r. W 1941 r. odbyły się 92 rozprawy rozwodowe, przy czym zakończono jedynie 50 z nich: 31 rozwodem, 5 separacją, 3 odrzuceniem, 1 pojednaniem, a 10 umorzono. W 1942 r. (do 30 czerwca) rozpatrywano 42 nowe sprawy, 21 zakończono, w tym 14 z orzeczeniem rozvodu, 4 separacji i 3 umorzeniem.

Działalność Kolegium Rozwodowego przerwała deportacja we wrześniu 1942 r. (vide Szpera), deportowano większość rabinów.

Ewa Wiatr

Przypisy

1. APŁ, 278/935, Kolegium Rabinackie (kancelaria). Korespondencja, zeszyty pokwitowań, zaświadczenia, k. 410.

Źródła

APŁ, 278/935, Kolegium Rabinackie (kancelaria). Korespondencja, zeszyty pokwitowań, zaświadczenia, k. 410; *ibid.*, 278/940–945, Sprawy rozwodowe;

Kronika, t. 1, s. 314-315, 15-31.10.1941.

Tagi

administracja żydowska kobiety system prawny w getcie życie religijne życie rodzinne

Data aktualizacji: 16-03-2026

Data dodania: 24-04-2025